

Θέατρο Playback: ένα θέατρο αναστοχασμού

*«Η πιο βαθιά ιστορία για μένα
είναι αυτή που έχει ζωτική σημασία για τον αφηγητή».*

Jonathan Fox

Λάμπρος Γιώτης

*Ψυχίατρος, Δραματοθεραπευτής
Playback Theater Leader
(Center of Playback Theater, New York)*

Το Playback είναι ένα είδος θεάτρου εμπύχωσης και κοινωνικής ευαισθητοποίησης, που ξεκίνησε από την Αμερική (Jonathan Fox & Jo Salas, 1973) και εξαπλώθηκε έκτοτε σε διάφορες χώρες του κόσμου. Το Playback δίνει φωνή στον άνθρωπο που βρίσκεται στο περιθώριο, ως καταπιεσμένος ή διαφορετικός, αλλά και στον κάθε άνθρωπο που χρειάζεται μια ευκαιρία για να πει ανοιχτά στους άλλους τη δική του ιστορία. Η ιστορία κάθε ατόμου τιμάται μέσα από τη σκηνική της παράσταση και αποκτά συλλογική αξία.

Το Playback αποτελεί ένα διαδραστικό θεατρικό δρώμενο, κατά το οποίο ένας θίασος ειδικά εκπαιδευμένων ηθοποιών (playback actors) αναλαμβάνει να παίξει στη σκηνή αφηγήσεις ζωής των θεατών (tellers). Η επικοινωνία μεταξύ θεατών και ηθοποιών γίνεται με τη βοήθεια ενός συντονιστή - σκηνοθέτη (leader), που ενεργοποιεί και ενθαρρύνει τους θεατές. Οι καλλιτέχνες της ομάδας παρουσιάζουν τις ιστορίες των θεατών μέσω θεατρικού αυτοσχεδιασμού, που περιλαμβάνει ήχο, κίνηση, διάλογο, χρήση αντικειμένων, μουσική και τραγούδι. Το σωματικό θέατρο ενισχύεται με τεχνικές που προκύπτουν από τη μυθοπλασία, την αφηγηματική παράδοση, τη δραματοθεραπεία και το ψυχόδραμα.

Το έργο μιας τέτοιας παράστασης δεν μπορεί να είναι προκατασκευασμένο. «Γράφεται» από τους θεατές και είναι διαφορετικό κάθε φορά, ανάλογα με τις ιστορίες που αυτοί θα μοιραστούν στην παράσταση. Το θεματικό υλικό της παράστασης μπορεί να είναι οτιδήποτε: στην αρχή απλές λέξεις ή φράσεις και γεγονότα από την επικαιρότητα, στη συνέχεια πιο σύνθετες ιστορίες - κωμικές ή δραματικές - κι ακόμα όνειρα, επιθυμίες, τραγούδια. Ο συντονιστής λειτουργεί καταλυτικά, επιλέγοντας κάθε φορά κάποια θεατρική φόρμα (playback form), με βάση την οποία θα παρασταθεί η ιστορία. Οι θεατρικές φόρμες του Playback είναι συγκεκριμένες διεθνώς, αλλά κάθε ομάδα τις διαμορφώνει με τον δικό της τρόπο και επινοεί και δικές της. Στις πιο σύνθετες ιστορίες ο κάθε αφηγητής επιλέγει τους ηθοποιούς που θα παίξουν τους ρόλους στην ιστορία του (cast). Το όλο θέαμα εξελίσσεται αυτοσχεδιαστικά, χωρίς καμία προσυνεννόηση. Καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης, μουσικός και φωτιστής αυτοσχεδιάζουν συγχρόνως με τους ηθοποιούς. Ακόμη, ένας εικαστικός καλλιτέχνης, εμπνεόμενος από τις ιστορίες του κοινού, μπορεί να ζωγραφίζει τον πίνακα της παράστασης που ολοκληρώνεται με το τέλος της.

Η μουσική λειτουργεί σε αλληλεπίδραση με τον σκηνικό αυτοσχεδιασμό. Ο μουσικός δημιουργεί την ηχητική αναγωγή της ιστορίας, που συμβάλλει αντιστικτικά ή συμπληρωματικά στο δρώμενο. Τα ηχητικά τοπία άλλοτε συνοδεύουν τη δράση των ηθοποιών κι άλλοτε την προκαλούν. Μπορεί να περιλαμβάνουν μελωδίες, τραγούδια, αλλά και μη μελωδικά ηχητικά στοιχεία, παραμορφωμένους ήχους, κρότους, που παράγονται από μουσικά όργανα, synthesizer, ακόμη και από απλά χρηστικά αντικείμενα της καθημερινότητας. Παράλληλα ο φωτιστής αυτοσχεδιάζει κι αυτός, δημιουργώντας οπτικές γέφυρες και μια εικαστική συνέχεια στην όλη παράσταση. Σχολιάζει με τον δικό του τρόπο τις ιστορίες, φωτίζοντας κάποιες ιδιαίτερες πτυχές, αλλιάζοντας το χρώμα ή σβήνοντας εσκεμμένα μια εικόνα προτού ολοκληρωθεί. Αναδεικνύει στη σκηνή το φως και τη σκιά της ιστορίας του θεατή.

Σε μια παράσταση Playback το σκηνικό είναι αφαιρετικό και περιλαμβάνει μόνον καθίσματα για τους ηθοποιούς, τον συντονιστή και τον αφηγητή της παράστασης.

Τα σκηνικά αντικείμενα μπορεί να είναι μόνο υφάσματα σε διάφορα χρώματα, ή και μια συλλογή αντικειμένων που χρησιμοποιούνται συμβολικά. Ζωντανεύουν, όταν ο ηθοποιός δημιουργήσει μια συνθήκη που ξεπερνάει τον ρεαλισμό της αφήγησης και επιχειρεί να μεταφέρει την ιστορία σε συμβολικό επίπεδο. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με το ζωγραφικό έργο, όταν ζωγραφίζεται κατά τη διάρκεια μιας παράστασης. Η ευαισθησία, τα προσωπικά ερεθίσματα, οι σκέψεις, η διάθεση του εικαστικού, ενεργοποιούνται με τη σπίθα της αφήγησης και αφήνουν το στίγμα τους πάνω στον καμβά.

Κάθε φορά το στοίχημα είναι να «γεμίσει» ο καμβάς με τις ιστορίες του κοινού σε μια μοναδική σύνθεση. Να αποκτήσουν οι φωνές των ανθρώπων φόρμα. Το γεγονός πως η εικαστική δημιουργία συντελείται κατά τη διάρκεια της παράστασης και σε απόλυτη συνάρτηση με αυτήν λειτουργεί σε δύο επίπεδα. Αφενός ο θεατής βλέπει να ξετυλίγεται μπροστά του η δημιουργία ενός ζωγραφικού έργου. Αφετέρου, στο τέλος της παράστασης, ο θεατής βλέπει το συμπύκνωμα των ιστοριών που έχουν δραματοποιηθεί στη σκηνή και κρατάει φεύγοντας μια τελευταία εικόνα από ό,τι βίωσε.

Τα κοστούμια της παράστασης είναι ομοιόμορφα, συνήθως μαύρα, λευκά ή σε ουδέτερες αποχρώσεις. Η ουδετερότητα αυτή επιτρέπει στους ηθοποιούς να παίζουν τους διάφορους ρόλους που θα τους ανατεθούν, χωρίς να δεσμεύονται από την εμφάνισή τους. Τα ρούχα έχουν ενιαία αισθητική ή μπορεί να είναι κοινά για άνδρες και γυναίκες ηθοποιούς, ώστε να μην προσδιορίζουν το φύλο του ρόλου, αφού οι θεατές μπορούν να αναθέσουν σε ηθοποιούς του άλλου φύλου να παίξουν τον εαυτό τους. Ακόμη, κάποιες φορές το φύλο του ατόμου, στο οποίο αναφέρεται ο αφηγητής, δεν προσδιορίζεται. Ο ηθοποιός θα πρέπει να σεβαστεί αυτήν τη διακριτικότητα που επιθυμεί ο θεατής, όταν εκθέτει την ιστορία του μπροστά σε αγνώστους. Εξάλλου, ο ηθοποιός θα πρέπει να αναζητήσει την ουσία και την οικουμενικότητα της ιστορίας πέρα από τα στενά όρια των χαρακτηριστικών του ρόλου.

«Το θέμα του φύλου είναι μια νοητική κατασκευή, μια άμυνα του μυαλού μας που οδηγεί στον διαχωρισμό και τη διαστρέβλωση. Δεν υπάρχει αρσενική και θηλυκή αγάπη, αρσενικός και θηλυκός πόνος, δεν υπάρχει αρσενικός και θηλυκός τρόπος να αποδεχτούμε το δώρο της ζωής, ούτε αρσενικός και θηλυκός φόβος απέναντι στον θάνατο. Επομένως δεν υπάρχει αρσενικός και θηλυκός τρόπος να ακούμε μια ιστορία που πηγάζει από την ψυχή, ή αρσενικός και θηλυκός τρόπος να την αναπαραστήσουμε. Η ψυχή δεν έχει φύλο».

Ο. Ν., ηθοποιός της εκπαίδευσης Playback

Στη Ελλάδα η ομάδα θεάτρου «Playback Ψ» ήταν η πρώτη επαγγελματική ομάδα αυτού του θεατρικού είδους. Συστάθηκε το 2004 στο πλαίσιο της Εταιρείας Δραματικής Έκφρασης και Θεραπείας «Παλμός». Ονομάστηκε έτσι επειδή

Ομάδα Θεάτρου Playback Ψ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ, "Global Playback Event: Ανθρώπινα Δικαιώματα, Ιστορίες Ελπίδας και Συμφιλίωσης" (Χρ. Θεοχαρόπουλος, Μ. Καστρινού, Μ. Χρονέα, Αντ. Ιορδάνου, Δ. Μπέργιου)

οι ιδρυτές της και αρκετά μέλη της εργάζονταν παράλληλα με το θέατρο και στον ψυχοθεραπευτικό χώρο. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι το Playback είναι ψυχοθεραπεία. Υπάρχει απλά μια θεραπευτική αξία στις παραστάσεις αυτές, με ό,τι μπορεί να σημαίνει ο όρος αυτός για τον καθένα: απελευθέρωση ή αποδοχή.

«Έχω σκοτώσει δύο ανθρώπους. Είναι μια εικόνα που δεν μπορώ να ξεχάσω. Για δεύτερη φορά φτάνω στον πέμπτο μήνα της εγκυμοσύνης. Είμαι ξαπλωμένη στο χειρουργικό κρεβάτι για καισαρική. Αποφασίζω να κρατήσω το παιδί. Σκέφτομαι: «Ας μην παίξει μπάσκετ, ας μην κουνάει τα δάχτυλά του. Θα 'χει εμένα». Ο γιατρός ούρλιαζε: «Είσαι τρελή; Θα είναι ένα χταπόδι πάνω στο κρεβάτι». Το μόνο που κέρδισα ήταν η αναβολή. Με νάρκωσαν στον ύπνο και προχώρησαν στην επέμβαση. Μήπως είμαι ανίσχυρη; Αποφασίζουν οι άλλοι για μένα; Μπορώ να συνυπάρξω με το «διαφορετικό»; Στην παράσταση είδα μπροστά μου τον πόνο μου κι αυτό μ' ανακούφισε».

E. Z., ηθοποιός της εκπαίδευσης Playback

Σε μια παράσταση Playback ο θεατής που προθυμοποιείται να αφηγηθεί μια προσωπική του ιστορία, ξεκινάει ένα ταξίδι μέσα στον χρόνο και στον εαυτό του, ένα ταξίδι με απρόβλεπτο τέλος. Συνδέει το εδώ και τώρα της παράστασης με το παρελθόν του και με τις πιθανές εκφάνσεις του μέλλοντος. Το ταξίδι αρχίζει από τη στιγμή της αφήγησης και ολοκληρώνεται με την αναβίωσή της μέσω της θεατρικής πράξης. Ο αφηγητής ξαναζεί την ιστορία του και μέσα του ζωντανεύουν τα οικεία συναισθήματα και οι σκέψεις που έχει συνδέσει με αυτήν.

Την ίδια στιγμή όμως, παρακολουθώντας τη δική του ιστορία να παίρνει σάρκα και οστά από τους ηθοποιούς, μπορεί να ανακαλύψει μέσα του ένα καινούργιο νόημα. Νέες εικόνες και συνειρμοί συχνά καταφέρνουν να ξεπεράσουν τους φράκτες του συνειδητού. Κάτι ανάλογο μπορεί να συμβεί και σε όσους θεατές παρακολουθούν σιωπηλά, συμμετέχοντας ωστόσο σε μια διαδραστική θεατρική εμπειρία. Όπως αναφέρει η Folma Hoersch (1999, «The Red Thread: Storytelling as a Healing Process») το θέατρο Playback δουλεύει με αναπαραστάσεις, αλληλουχία σκηνών, ζωντανές φωτογραφίες... Αυτό μπορούμε να το συγκρίνουμε με το όνειρο. Φαίνεται ότι αυτή η τροποποίηση της συνειδητότητας του αφηγητή στο Playback ανήκει σ' αυτήν τη «λογική του ονείρου».

Το θέατρο Playback απευθύνεται σε όλην τον κόσμο, αλλά έχει ιδιαίτερη αξία όταν παίζεται σε ειδικά πλαίσια. Η ομάδα Playback Ψ έχει ως σήμερα δώσει πάνω από 300 παραστάσεις, σε θεατρικούς χώρους, αλλά και σε ψυχιατρεία, νοσοκομεία, δομές αποκατάστασης, φυλακές, σχολεία, κέντρα απεξάρτησης, πολιτιστικούς φορείς. Το Playback βρίσκει εφαρμογή με ειδικό τρόπο και για παιδιά, από την ηλικία που αναπτύσσουν συμβολική σκέψη.

“Σιγά σιγά ο κόσμος βολεύεται στις θέσεις του κοινού. Διακρίνω ένα αγόρι που στέκεται βουβό δίπλα στη μητέρα του. Δεν βλέπω το πρόσωπό του, είναι κρυμ-

μένο κάτω από τη μαύρη κουκούλα του φούτερ του. Το κεφάλι του χαμηλωμένο, βαρύ και αδιαπραγμάτευτο. Κάποιος ευγενικά τον προσκαλεί στο φως... «Ει, μην φοβάσαι. Βγάλε τη κουκούλα σου. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να ντρέπεται». Μα το αγόρι τον προσπερνά και κάθεται σε μια γωνιά.

Η παράσταση αρχίζει. Η σιγή σπάει και από το κοινό αρχίζουν να νχούν ιστορίες χαράς, πόνου, επιθυμίας και απορίας. Κοινό και ηθοποιοί χορεύουμε στον ίδιο κύκλο. Και όσο ο κύκλος γυρίζει, τόσο το αγόρι φανερώνει το πρόσωπό του. Όσο οι διπλανοί του μοιράζονται τις ιστορίες τους, τόσο το αγόρι θέλει να τις ακούσει και να τις δει καλύτερα. Ο κύκλος γυρίζει και η κουκούλα πέφτει. Τώρα βλέπω το πρόσωπό του. Μέσα σ' αυτή τη μαγική κίνηση το αγόρι σηκώνει αποφασιστικά το χέρι του. «Θέλω κι εγώ να πω μια ιστορία!». Όσο η ιστορία του ξεδιπλωνόταν, τόσο τα μάτια του έλαμπαν. Τώρα βλέπω την ψυχή του».

A. M., ηθοποιός της εκπαίδευσης Playback

Το θέατρο Playback έχει εφαρμοστεί σε σχολεία, γενικά και ειδικά, προσφέροντας ένα ουσιαστικό πεδίο διαλόγου στον χώρο της εκπαίδευσης. Ζητήματα όπως ο ρατσισμός, η βία και η παρενόχληση, η χρήση τοξικών ουσιών, το στίγμα της διαφορετικότητας, η σχέση ανάμεσα στα δύο φύλα, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, οι σχέσεις μεταξύ μαθητών, καθηγητών και οικογενειών, απασχολούν τους μαθητές όλο και πιο συχνά. Το θέατρο Playback δίνει το βήμα σε μαθητές, δασκάλους και γονείς να καταθέσουν τις δικές τους γνώμες.

Η βία στα σχολεία αποτελεί ένα μείζον ζήτημα στη σημερινή σχολική τάξη αλλιά και στο ευρύτερο σχολικό περιβάλλον. Είναι ένα θέμα το οποίο φτάνει στο σπίτι και την οικογένεια του κάθε μαθητή, αλλιά πολλές φορές έρχεται στο σχολείο και από την ίδια την οικογένεια. Η κακοποίηση ανάμεσα στους γονείς ή από τους γονείς προς τα παιδιά αποτελεί ένα θέμα ταμπού, το οποίο μπορεί να εξεταστεί τόσο σε σχέση με τη δυναμική της οικογένειας όσο και με τη γενικότερη κοινωνική κρίση. Το σχολείο μπορεί να αναπαράγει τέτοια φαινόμενα, αν το εκπαιδευτικό προσωπικό δεν είναι ευαισθητοποιημένο. Στο πλαίσιο του σχολείου το θέατρο Playback μπορεί να καθρεφτίσει το φαινόμενο της βίας και να βοηθήσει στην αντιμετώπισή του, προσφέροντας έναν χώρο για συλλογικό αναστοχασμό.

Ο ιδιαίτερος προσανατολισμός αυτών των παραστάσεων είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού στίγματος και των διακρίσεων απέναντι στα «διαφορετικά» παιδιά ενός εκπαιδευτικού πλαισίου, που βιώνουν τον αποκλεισμό, λόγω οποιασδήποτε ατομικής ή κοινωνικής τους ταυτότητας, όπως παιδιά με ειδικές ανάγκες, με ιδιαιτερότητες, παιδιά που ανήκουν σε κάποια εθνική ή θρησκευτική μειονότητα.

“Σ’ όλο το Γυμνάσιο με ακολουθούσε το χλευαστικό παρατσούκλι «ο αράπης». Αντιμετώπιζα αυτές τις επιθέσεις με ανάλογο φραστικό τρόπο. Τις περισσότερες φορές αδιαφορούσα και, σταδιακά, έπαψε να με ενοχλεί. Ειδικά όταν έγινα δη-

*Ομάδα Θεάτρου Playback Ψ -
ΘΕΑΤΡΟ ΟΛΒΙΟ
(Χρ. Θεοχαρόπουλος, Μ. Ηλίας,
Μ. Χρονέα, Γ. Λούκα,
Χρ. Φραγκιαδάκη)*

*Ομάδα Θεάτρου Playback Ψ -
World Playback Week, Λονδίνο
(Α. Γιώτης, Μ. Καστρινού,
Δ. Μπέγιογλου, Χρ. Φραγκιαδάκη,
Μ. Χρονέα, Β. Λάρδη,
Δ. Απόσογλου)*

μοφιλής πλόγω της κατάκτησης του πρωταθλήματος μπάσκετ της περιφέρειάς μας απ' το σχολείο μου. Από τότε, το ίδιο παρατσούκλι είχε θετική χροιά. Εμένα, ωστόσο, πάλι με ενοχλούσε. «Καθυμμένους ρασισμούς» σκεφτόμουν. Όταν είδα την ιστορία μου στη σκηνή, μου έκανε εντύπωση το «κλείσιμο» του πρωταγωνιστή με μια κίνηση καρφώματος στο μπάσκετ. Ένωσα ένα αίσθημα ικανοποίησης - με μια λέξη: νικητής”.

Π. Δ., ηθοποιός της εκπαίδευσης Playback

“Από τις πιο δυνατές εμπειρίες που είχα στην ζωή μου ήταν τα 4 χρόνια που δίδαξα στο Κυριακάτικο Σχολείο Μεταναστών. Ανάμεσα στους μαθητές μου υπήρχε κι ένας 19χρονος από τη Συρία, ο Αχμέτ. Όταν τους είχα διαβάσει το ποίημα του Μπρεχτ «Στρατηγέ, το ταγκ σου είναι δυνατό μηχανήμα» και τους είχα ρωτήσει τι σκέφτονται, ο Αχμέτ είχε απαντήσει: «Σκέφτομαι, ότι μόνο η Αντιγόνη του Σοφοκλή θα μπορούσε να νικήσει αυτόν τον στρατηγό, λέγοντάς του “δεν γεννήθηκα για να μισώ, αλλά για ν’ αγαπώ”». Κάποια στιγμή ο Αχμέτ αποφάσισε να επιστρέψει στην πατρίδα του για να υπηρετήσει τη θητεία του. Έπεσε πάνω στον εμφύλιο. Τον διέταξαν να πυροβολήσει τον κόσμο που διαμαρτυρόταν σε μια πλατεία. Εκείνος όμως αρνήθηκε. Τον εκτέλεσαν, μαζί με όσους ακολούθησαν το παράδειγμά του”.

Ο. Ν., ηθοποιός της εκπαίδευσης Playback

Η ένταξη του θεάτρου Playback σε πρόγραμμα δραστηριοτήτων μιας ψυχιατρικής δομής ή μιας δομής απεξάρτησης μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τους χρήστες της υπηρεσίας αυτής, τις οικογένειές τους και τον κοινωνικό περίγυρο (γειτονιά, δήμος). Προσφέρεται το πλαίσιο για την καταπολέμηση τόσο του κοινωνικού στίγματος απέναντι στα άτομα που πάσχουν όσο και του αυτοστιγματι-

σμού των ατόμων εκείνων, που, μέσα από μια δημόσια εξομολόγηση, πραγματεύονται μια σχέση υγιέστερη με τον εαυτό τους.

“Ο γιός μου ήταν 18 χρονών, όταν έμπηξε με τα ναρκωτικά. Ο θάνατος έξω από την πόρτα μας. Ζητώ βοήθεια από προγράμματα απεξάρτησης. Πειραματίζομαι και προσπαθώ, γιατί είμαι αποφασισμένη. Δεν δίνω χρήματα, βάζω όρια - τηρώ πρόγραμμα. Η αγάπη μου τώρα είναι σκληρή, γιατί και τα ναρκωτικά είναι σκληρά. Παρακαλάει, κλαίει, απειλεί. Το 2005 μπαίνει στην κοινότητα. Αποφοίτησε το 2008. Τώρα πια είναι καλά. Όταν έβλεπα τη δική μου ιστορία στη σκηνή, ήθελα να κρατώ μια φωτογραφική μηχανή για ν’ απαθανατίζω αυτές τις σημαντικές στιγμές της ζωής μου”.

Ε. Π., νθοποιός της εκπαίδευσης Playback

Δύο εμπειρίες οικουμενικού χαρακτήρα πλούτισαν τη ζωή της ομάδας Playback Ψ. Η πρώτη αφορά στη συμμετοχή της στην 5η Παγκόσμια Ετήσια Εκδήλωση Θεάτρου Playback («Global Playback Event») με θέμα: «Ανθρώπινα δικαιώματα: Ιστορίες Ελπίδας και Συμφιλίωσης». Η εκδήλωση αυτή πραγματοποιήθηκε σε 6 ηπείρους, 30 χώρες και 10 γλώσσες, από 9-15 Νοεμβρίου 2009, στη διάρκεια της οποίας ομάδες θεάτρου Playback από όλον τον κόσμο έδωσαν στις χώρες τους παράσταση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Συμβολικός σκοπός της παγκόσμιας αυτής εκδήλωσης ήταν να χρησιμοποιήσει τη δύναμη του θεάτρου Playback για να ενισχύσει θετικά τις ανθρώπινες κοινότητες προς έναν πιο δίκαιο κόσμο, να χτίσει σχέσεις και συνεργασίες μέσα σε κλίμα εμπιστοσύνης, να γεφυρώσει το καθιερωμένο με το διαφορετικό.

Η άλλη σημαντική εμπειρία ήταν η συμμετοχή της ελληνικής ομάδας στο Διεθνές Φεστιβάλ Θεάτρου Playback, στο πλαίσιο της πολιτιστικής Ολυμπιάδας στο Λονδίνο (New Diorama Theatre, 15-20 Μαΐου 2012). Η ομάδα έπαιξε στα αγγλικά, μπροστά σε κοινό διαφόρων εθνικοτήτων. Το θέατρο ήταν γεμάτο και υπήρξε έντονη συναισθηματική φόρτιση και αποδοχή. Το κοινό αφηγήθηκε ιστορίες αρχικά γύρω από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και στη συνέχεια για τη σημασία της φιλίας και της αποδοχής. Ακούστηκαν λόγια από το κοινό για ευγνωμοσύνη, συγκίνηση, καθαρτική εμπειρία.

Τα τελευταία χρόνια διοργανώνεται στον χώρο του «Παλιμού» η Εκπαίδευση στο Θέατρο Playback. Απευθύνεται σε νθοποιούς, χορευτές, εκπαιδευτικούς και θεραπευτές με κάποια σκηνική εμπειρία, που ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν το είδος αυτό στην εργασία τους στο θέατρο, τη θεραπεία, το σχολείο και σε χώρους κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Οι εξάμηνοι κύκλοι εκπαίδευσης (πεντάωρες πρόβες, μια φορά την εβδομάδα) στοχεύουν στην ανάπτυξη τόσο της δεξιότητας όσο και της ασφάλειας. Πρέπει να τεντωθεί το σκοινί του ακροβάτη για την εφαρμογή της δεξιότητας κάθε νθο-

Ομάδα Θεάτρου Playback Ψ - World Playback Week, Λονδίνο (Β. Λάρδη, Χρ. Φραγκιαδάκη)

*Ομάδα Θεάτρου Playback Ψ -
ΘΕΑΤΡΟ ΟΛΒΙΟ
(Γ. Λούκα, Μ. Χρονέα,
Χρ. Θεοχαρόπουλος)*

ποιού στην απόδοση της ιστορίας, αλλά και το δίκτυ προστασίας που θα υφάνει η ομάδα για να διασφαλίσει τα μέλη της από μια πιθανή πτώση. Οι ηθοποιοί μοιράζονται στην ομάδα ιστορίες από τη δική τους ζωή και παρατηρούν τα άλλα μέλη της ομάδας στην προσπάθειά τους να προσδώσουν στην αφήγηση μια παραστασιμη μορφή. Ο ήχος, η μουσική, η εικόνα, η κίνηση, ο ρυθμός συνεργάζονται για να δώσουν ζωή στην ιστορία της ομάδας. Η συμβολοποίηση αυτή είναι η αρχή της διαμόρφωσης μιας γλώσσας επικοινωνίας. Η ετοιμασία έγκειται στη γνωριμία σε βάθος των ηθοποιών της ομάδας και στην ανάπτυξη μιας κοινής θεατρικής γλώσσας. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης ο ηθοποιός μαθαίνει να οριοθετείται, να αποδέχεται την διαφορετικότητα, να προσφέρει, αλλά και να σέβεται τις επιλογές ή τις δυσκολίες των άλλων, να αναλαμβάνει πρωτοβουλία, αλλά και να έχει σκηνικό μέτρο. Να λειτουργεί ως μέρος του όλου, αλλά και ως αυτόνομη οντότητα.

Στο θέατρο Playback οι επί σκηνής καλλιτέχνες ταξιδεύουν στο ίδιο βαγόνι με τους θεατές. Καθώς αναβιώνουν μια ιστορία – με λέξεις, νότες, φως ή χρώμα – κάνουν και αυτοί μια διαδρομή ανάμεσα στον εαυτό τους και τον Άλλο, μια διαδρομή εξίσου απρόβλεπτη και αποκαλυπτική. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά στο καλλιτεχνικό κομμάτι, ασκούν διαρκώς τη δημιουργική τους οξυδέρκεια και την τεχνική τους, καθώς η πρόκληση του στιγμιαίου αυτοσχεδιασμού απαιτεί πνευματική, ψυχική και σωματική ετοιμότητα και συνεχή αφύπνιση της έμπνευσης.

Τέλος, μεγάλη είναι η αναμέτρηση με το απρόβλεπτο. Το απρόβλεπτο εμφανίζεται ήδη από την πρώτη στιγμή γνωριμίας με το κοινό. Κάθε κοινό έχει μια συνολική ενέργεια και αυτή συναντά εκείνη των ηθοποιών. Είναι οι στιγμές που και οι δυο πλευρές καλούνται να ξεπεράσουν την αμηχανία και τον φόβο τους. Έπειτα τα πράγματα κυλούν εξίσου απρόβλεπτα, αλλά και απόλυτα συνειρμικά, με βάση τις συνθήκες του «εδώ και τώρα». Το απρόβλεπτο των αφηγήσεων πυροδοτεί εσωτερικές αναμετρήσεις. Την αναμέτρηση της υποκειμενικής αντίληψης με τον αντικειμενικό κόσμο – πώς άκουσαν οι ηθοποιοί την ιστορία, τι πρέπει να πιστρέψουν στον αφηγητή και τους υπόλοιπους θεατές. Ακολουθεί το απρόβλεπτο στη σύνθεση. Οι εκφραστικές επιλογές: το ύφος, η ένταση, ο ρυθμός, η συμπλήρωση με τους συμπαίκτες... Σε όλη τη διαδικασία τα μέλη της θεατρικής ομάδας εκτίθενται ως καλλιτέχνες και ως άνθρωποι. Δυσκολίες που προσφέρουν ικανοποίηση, όταν οδηγούν σε κάτι καινούργιο που θα γεννηθεί. Αυτό όμως είναι και το πιο συναρπαστικό μέρος του θεάτρου Playback. Αντηχούν τα λόγια του Jerzy Grotowski: «Το ζητούμενο για μας είναι τι θέλεις να κάνεις με τη ζωή σου. Θέλεις να κρύψεις ή να αποκαλύψεις τον εαυτό σου;».

Με το τέλος της παράστασης αυτή η κοινή, αποκαλυπτική εμπειρία έχει πια καταγραφεί μέσα στον καθένα ως μια ολοκληρωμένη διαδρομή. Σε μια εποχή κρίσης, όπου τα θεμέλια καταρρίπτονται, το θέατρο Playback γεφυρώνει καλλιτέχνες και θεατές σε μια συνολική εμπειρία ανθρώπινης συνύπαρξης. **ε**